

Osäkert både för barn och familjehem

Frågan om barnet, familjehemmet, den biologiska familjen och socialtjänsten, handlar om ett samspel mellan dessa, men det handlar även om rättslig trygghet och den rådande uppfattningen och forskningen om barnavården. Att socialtjänsten har ett tungt ansvar är tveklöst och lagstiftningen talar sitt tydliga språk, det placerade barnet ska så fort det finns förutsättningar återgå till föräldrarna. Därför ska placeringen omprövas var sjätte månad. Föräldrarätten är i den svenska lagstiftningen stark.

Barnet har under senare år fått ett förbättrat rättsskydd med rätten till offentligt biträde i domstol, samt att barnet ska höras (ha en egen talan) både av det offentliga biträdet och i utredningsprocessen. Socialtjänstens arbete med placeringar av barn har utvecklats jämfört med då jag började arbeta som socialsekreterare på 70-talet. Idag utses familjehemmen med förbättrade metoder och beprövad erfarenhet. Även socialtjänstens arbete med ett fortlöpande stöd till familjehemmen har blivit bättre. Är då allt bra? Nja, det är bättre än tidigare.

Det finns flera komplikationer i uppdraget som socialtjänsten ger till familjehemmen. Barnets behov måste alltid sättas främst, där har socialtjänsten sitt absoluta ansvar, det är myndigheten och förvaltningsdomstolen som både avgör om barnet ska placeras och om/när omhändertagandet ska upphöra. Ett tungt ansvar som kräver att socialtjänsten har rätt kompetens, stöd och resurser till sitt förfogande, som de inte alltid kan leva upp till.

Ett annat problem är att de biologiska föräldrarna som efter omhändertagandet inte får det stöd som de behöver. Ibland överges de helt av socialtjänsten, men ska ändå omprövas för

en återförening.

Barnets bästa ska vara i fokus, men när socialtjänsten gör sina besök, kanske barnet inte vågar eller inte vill berätta allt. Lojaliteten mot familjehemmen är stark och de förväntningar som barnet tror att familjehemmet har. Precis om barnets lojalitet mot sina föräldrar när de möter socialtjänsten.

I flera andra länder bland annat England och Norge, är inte föräldrarätten lika stark, där kan den biologiska familjen förlora vårdnaden om de inte har förbättrat sitt sociala liv och har regelbunden kontakt med det placerade barnet. Då övergår vårdnaden genom en s k öppen adoption, där rätten till barnet stärks i familjehemmet. De biologiska föräldrarna har ett par år på sig att visa att de klarar de kraven. I Sverige uppstod en diskussion på 80- och 90-talet om inte en sådan lagstiftning skulle kunna införas i Sverige, men man behöll den starka föräldrarätten. I detta sammanhang diskuterades boken Älska Lagom, som en familjehemsförälder skrivit. Svårigheten att ta till sig barnet när man inte vet hur länge barnet ska vara kvar, samtidigt som kunskapen finns om hur viktig barnets känslomässiga anknytning till familjehemmet är för barnets utveckling. Kan man älska lagom? Den diskussionen kopplades till lagstiftningen om målet att barnet ska återgå till föräldrarna. Om man älskar mycket och förbehållslöst kan det uppstå en smärtsam dragkamp mellan familjehemmet och den biologiska familjen. Den ovisshet som lagstiftningens starka föräldrarätt skapar, generera en osäkerhet hos barnet om han/hon får stanna.

Numer finns en möjlighet till vårdnadsöverflyttning efter tre år till familjehemmet för de yngsta barnen. Då övergår det juridiska ansvaret till familjehemmet, men som får behålla de ersättningar som tidigare utgått. Hur ofta det sker vet jag inte.

Det finns också i samhället ett synsätt som skuld- och

skambelägger föräldrar som fråntas sina barn, vilket gör att många kämpar för en återförening trots att de inser det omöjliga, istället för att skapa en bra relation utan den praktiska vårdnaden.

Det finns säkert en rad åtgärder som kan förbättra familjehemmens situation, men att få uppdraget om vårdnaden för ett omhändertaget barn kommer i de flesta fall att innefatta ett komplicerat samspel mellan flera aktörer. Det kommer även i framtiden att behövas familjehem, vilket kräver att de känner trygghet och uppskattning för att vilja öppna sina hem för andras barn.

För socialtjänsten som ytterst är ansvarig handlar det om att balansera en komplicerad situation och alltid ha barnets bästa i fokus. Att rekrytera familjehem som är beredda att axla ett stort ansvar med kärlek, trygghet och kontinuitet. Att stötta de biologiska föräldrarna för att de ska fortsätta ha kontakt med sina barn och arbeta för att förbättra sin livssituation.

Socialtjänstens ansvar kräver kompetens, kontinuitet och resurser. Idag kommer oroande rapporter om att den största omsättningen av personal finns just inom barnavården. Och med nuvarande lagstiftning kommer dock oron och osäkerheten om framtiden fortsätta att finnas kvar hos både de placerade barnen och familjehemmen.

Claudette Skilving